

פנחס ליטווינובסקי: התן וכלה

צינה תגר: אורי צבי גרינברג

אותם ימים, חזר מפאריס ופתח "סטודיו" מודרני שבו למדו אלה המכונים אמני "הדור השני". הוא הציג בתערוכה ציור אותו כינה בשם "חיבור ללא עצמים". הצופים הופתעו: ציור כזה — מופשט גיאומטרי — לא נראה עד אז בארץ-ישראל. אבל מאז לא ראה איש את הציור — עיקבותיו נעלמו, ופרנקל עבר לצייר בנוסח "אסכולת פאריס" היהודית.

באותם ימים חי בצפון תל-אביב נער בן 14 בשם עמירם תמרי. הוא גילה נטיה לאמנות, והיה מעתיק למחברתו תמונות שונות שמצאו חן בעיניו. תמרי ביקר בתערוכה הופתע והופתע מהציור המיוחד במינו, שאומנם לא הבינו, אבל הוא משך את ליבו עד כדי כך שהעתיקו למחברת הציור שלו.

תמרי גדל והיה בעצמו לצייר ופסל. לפני שנתיים נפטר. כרמלה רובין חיפשה במחברותיו הישנות ומצאה את ההעתק שצייר עמירם הנער, וכך נוכל לראות, לראשונה, כיצד נראה ציורו המופשט של פרנקל שצויר בשעתו רעש כה גדול, אחד מתמרורי-הדרך של האמנות החדשה בארץ-ישראל.

בתערוכה מוצגים גם אמנים שלא שמענו עליהם או שכמעט אינם מוכרים לנו, כמו רודי נבות, מראשוני עידן-חרוד, שנעלם מאז אותם ימים ונתגלה בימים אלה בעיירה מעלות שבגליל העליון; או אליהו ניומן, שהיגר לפני חמישים שנה לארצות-הברית, וחיבר ספר אנגלי על האמנות הארצישראלית; בביקור אצל בן השמר-נים-פלוס בניו-יורק גילתה כרמלה רובין ציורים שלו מתל-אביב של אז.

עתה יתברר כי יוסף פרסמן, מחשובי הציירים

מתרעה מפני גילוייהן המוקדמים של תופעות מעין אלה של שירה עקרה או קרייריסטית וממוסחרת — היה התהליך נבלם באינו, וכוודאי שלא היה מתפתח לכדי נורמה ספרותית הקוצרת עתה את "פירותיה" לאור הורקורים. יתר-על-כן, בעוד התאורה התיקשורתית מופנית במלוא העוצמה אל מחברי "אשפואטיקה" מהסוג הנדרון, זוכים משוררי-אמת כמו עודד פלד, בן-ציון בך משה, עודד סברדליק, אסתר אטינגר, הדווה הרבני, סכינה מסג, יוסף יחזקאל, שלום רצבי ועוד, לזרקורים ממושכים של צל. שהרי האחרונים הם משוררים רגישים לזיוף ונרתעים מיחסי-ציבור בלתי-מכוונים, ואין להעלות על הדעת כי יסתייעו לצורך "קידום האיש" בשירותם של קבלני-קריירות. כך אפוא מגיעים אל הבימה, ומתעטפים באורה, לא המוכשרים והראויים, אלא החבלונים וזיוס היודעים את המינון המדויק של תכסים ועיתוי. ובכך העיוות והגזק.

מכונה זו, משולים אמצעי-התיקשורת לאותן סירות-זכוכית אשר נועדו להשיט תיירים בים סוף, כדי שיוכלו ליהנות מהמתרחש במצולות. אבל מבדל ריבוע הזכוכית, המותקן בקרקעית הסירה, ניתן לצפות באלמוגים הצומחים רק במסלול-השיט הקבוע, בו המים רדודים. ואילו מירבצי-אלמוגים אחרים, עצומים, יפהפים והפליא, אך השוכנים עמוק יותר, אינם זוכים לביקור ערשת-הזכוכית. מירבצים נדירים אלה ממתנים לבואם של אנשי-צפרדע וצוללנים אוהביים כאמת.

שמעון צמרת ■

פרט וכלל

יוסף מונדי חתם השבוע על חוזה להוצאת כרך ובו ארבעת מחזותיו האחרונים בהוצאת שוקן. הכרך יכלול את המחזות: אנדרטה הפוכה. מיסתריה אמריקאית. שליחי מיצוה אינם ניוקים. והלילות העלזים של פראנקפורט. שני המחזות האחרונים עומדים להיות מוצגים בתיאטרון חיפה. החזרות על שליחי מיצוה עומדות להתחיל בחודש מרס. הלילות העלזים כבר נמצא יותר מחודשיים-יוצאי בידי הצנזורה. שליחי מיצוה היה בידי הצנזורה כשלושה חודשים לפני שאושר להצגה. נראה כי בסופו של-דבר לא יהיה מנוס מהפיכת ועדת הצנזורה לטרטים ולמחזות למומחים ליצירת מונדי.

הוצאת עם עובד הכריזה על פרס שנתי להנצחת זיכרו של מי שהיה מעורב, ירוחם ולוריא ז'ל. הפרס — ספר ביכורים של משורר עברי — ייבחר עליידי ועדת שופטים ציבורית בה שיתתפו נציגי מערכת ההוצאה ונציגי אגודת הסופרים.

במדי משורר, מהווה, בנוסף לכך, תשתית-הר פעת טקסטים מפותטים באריוה של ספרי-שירה, ואמצעי התיקשורת החוגגים, כאמור, בלא להבחין בנוק המצטבר, מעניקים לכך לגיטימיות מאציה תרבותית ומשמשים בעקיפין שושבינים לנורמה מתפתחת זו. לכן אין להתפלא על שחובבנים תמימים, בעלי ממון, רואים בתופעה זו מופת לחיקוי ומעזים, אף הם, להפיץ טקסטים למיניהם במתכונת של ריביר-שיר, גם אם הדבר נעשה כמימון-עצמי ("בהוצאת המחבר", כפי שנהוג להציג זאת) וגם אם ההפצה נעזרת בפייסוס וולגארי על לוחות המודעות.

אין להתפלא, אפוא, כי לצד "אשפואטיקה" — פואטיקה אשפה — זו (כפי שמגדירה חיים נגיד עצמו) מתפתח ענף כלכלי משגשג הכרוך, אם לשפוט לפי הנתונים המתפרסמים מפעם לפעם, בסכומים לא מבוטלים; עדות לכך הן מודעות-האינצ'ים היקרות, העוסקות לכאורה בענייני שירה טהורים (ראה להלן) אך מתפרסמות כמדורי העסקים בעיתונות היומית, כמודעות מיסחריות לכל דבר. מגמה זו עלולה להוביל אל טכניקה של שיווק מוצרים אגרסיבי באמצעות שכירת אנשי עסקים וסוכני-קריירות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בציטוט לגלגני שציטט המוסף הסיפורי של מעריב את שבועון היורדים ישראל שלנו על אודות נסיעתו של אשר רייך לריצ'ד לקרוא משריו בגולה הדוויה בארצות-הברית, "למי שתוהה מדוע הוזמן דווקא רייך לקרוא משריו בגולה הדוויה בארצות-הברית, שהרי יש מפורסמים ממנו בקרב הסופרים והמשוררים בישראל, ניגלה להם שלרייך יש סוכני-סיפורי פעיל מאור, והוא שהסדיר לו את ההופעות הללו, הנעשות בשכר, כמובן, זה מה שמוכיח שכדי להצליח צריך להיות לא רק אמן, אלא גם איש-עסקים, או לפחות לשכור אחד כזה".

סיפרו של חיים נגיד הוא גם, במידה מסוימת, תוצר של אטמוספירה תרבותית ושל אקלים "סיפורי" שבו הביקורת משותקת, רפוסה או אינטרסנטית, והיא מגיבה על תופעות אלה (והד רשימה ארוכה) בריפוף, בשייחור-נפש ולעיתים אף בחיוך סלחני. אילו מילאה הביקורת את תפקידה בקפידה ובחומרה מוסרית, כשהיא

תחרות כתיבת שירה

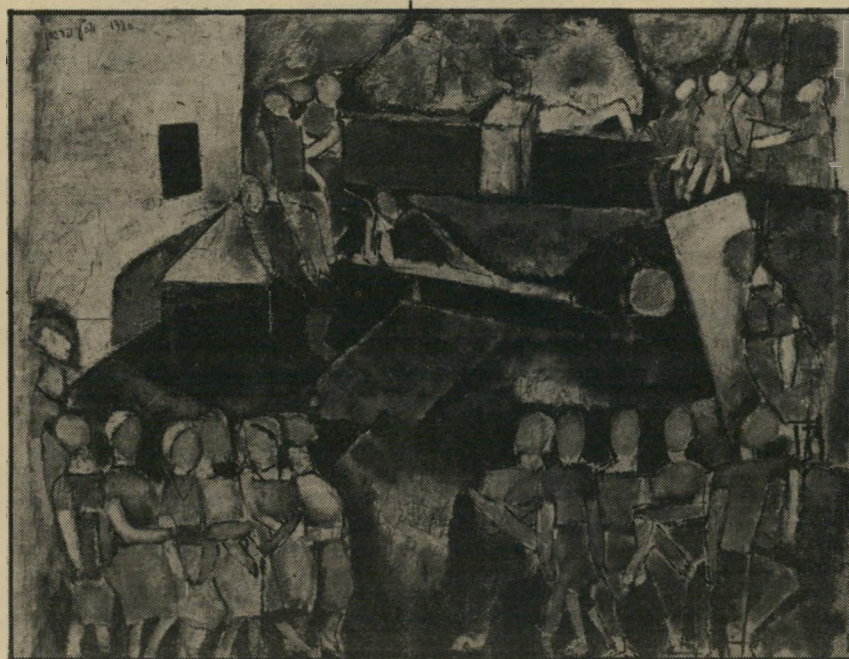
השתתפו ושלה בהקדם עד 5 שירים מפרי עטך + 10 שקלים חדשים בציף או בהמחאה דואר — לפקודת: **הגות**, הסטודיו דאנטי לטפחות ואגנות 7.ת. 4818 תל-אביב — מיקוד 61047 ובמסגרת תקבל גם ספר שירה שישלח לבידן!

★ **24 חשימים שייבחרו יפורסמו בקיץ נובדי** "הגות" 1987 — לקראת "הגות חדשים".

★ בין כל המשתתפים יוגרלו 40 פרסי יצירה אגנות חשימים ומענקי סיוע למוציאים.

★ כל המשתתפים יזמנו לערב שירה — עם פרסום ספר נובדי "הגות".

כל המשתתפים ישלחו את שיריהם עד סוף אוקטובר יקבלו את השירים במשך חודש החל מ: **אגודת השתתפות בתחרות** — ט' 11.66.85.

יוסף פרסמן: קונצרט בגודד

תרבות

מוספים סיפוריים

"ההתפלשות במיאוס עצמי היא אופנה בשירה ולמעשה גם בקהל הישראלי בכללו... שהגיע לש-לב הציניות האופייני לסופי מאות... הפכנו את ארצנו למיזבלה מלאה באריות ריקות של מוצרי חברת השפע האמריקאית, ואת קיומנו — לפיקניק מאקאברי בלב המיזבלה". כותב בני ציפר בהארץ על הקובץ שירה מקומית של חיים נגיד. ציפר מוסיף כי "יש משהו פורנוגרפי כנבירה שנוכר נגיד להנאתו בפחי האשפה של העיר, ובפירוט מימצאיו הפסכודראכיאולוגיים... נופי שיריו הם, להכעיס, מקומות של רקב פסי, מיזבלות, פחי אשפה וכן מקומות של דגנרציה אנושית... ואולם רברו של בני ציפר, עם היותם נכונים, נוקבים ומתבקשים מעצם הופעת הספר, משפטים את מצב הרבנים שירור מקומית-ספר שלנו רק בחלקו. מן הראוי להרחיב ולראות בספר זה מאפייני-שיא של השירה העקרה, השיטתית והבינונית, השוטפת באחרונה את היכלי-הסיפורות, לא כלי עידום של אמצעי התיקשורת, הששים, מצידם, לשתף פעולה עם בינוניות זו, הנקלטת, נמכרת ועומרת בנקל בקריטריונים הסיפוריים של ההמון. ספר זה, בחיותו מודל הבא ללמד כיצד לכתוב לא-שירה ולהופיע בטריקליני הסיפורות

היהודים של "אסכולת פאריס", שהה אז בארץ וצייר את חברי גודד העבודה. כן תתגלה מחדש ציירת מחוננת שמושמה חלה לצייר — מסייה בוגרשוב — וכן ציירת אחרת, המתגוררת כיום בחיפה, שנחקקה לקרן-זיווית: יונה שכטר-צליק. כולנו מכירים את דיוקנו של אורי צבי גרינברג מעשה ידי ראובן. בתערוכה נראה אורי צבי גרינברג שלא הוצג מעולם — פרי מיכחולה של הציירת הוותיקה ציונה תגר.

ויתגלה שוב הפעם מה שידענו מוזמן: שהציור הארצישראלי היה רחבי-אופקים הרבה יותר ממה שהמוסיאונים שלנו משקפים; ויתברר גם — שוב הפעם — כי המוסיאונים שבישראל, זה לאומי שבירושלים והעירוני בתל-אביב, גם כאשר הם מציגים את הציורים הישנים, עושים זאת לשם יציאת חובה בלבד, בלא שאריוה, בלי שימחת יצירה וגילוי, ומכלי שינסו לחשוף ולהאיר את פניו האמיתיים של הציור הישראלי לדורותיו, את מיקלול סיגנונותיו ואקלימיו, את שקיבל מאחרים ואת משידש.

הבה נחזור ונאמר זאת: המוסיאונים הישראליים לא מילאו את תפקידם העיקרי והוא מעקב או התחקות על שורשי האמנות הישראלית ועל הישגיה האמיתיים — והצגתם לקהל. ומשנראה תערוכה זו בבית ראובן — הוא עצמו מראשוני הציור הארצישראלי — תעלה שוב בכל חריפותה השאלה: היכן בעצם האוהל והיכן המוסיאון.

שלמה שבא ■